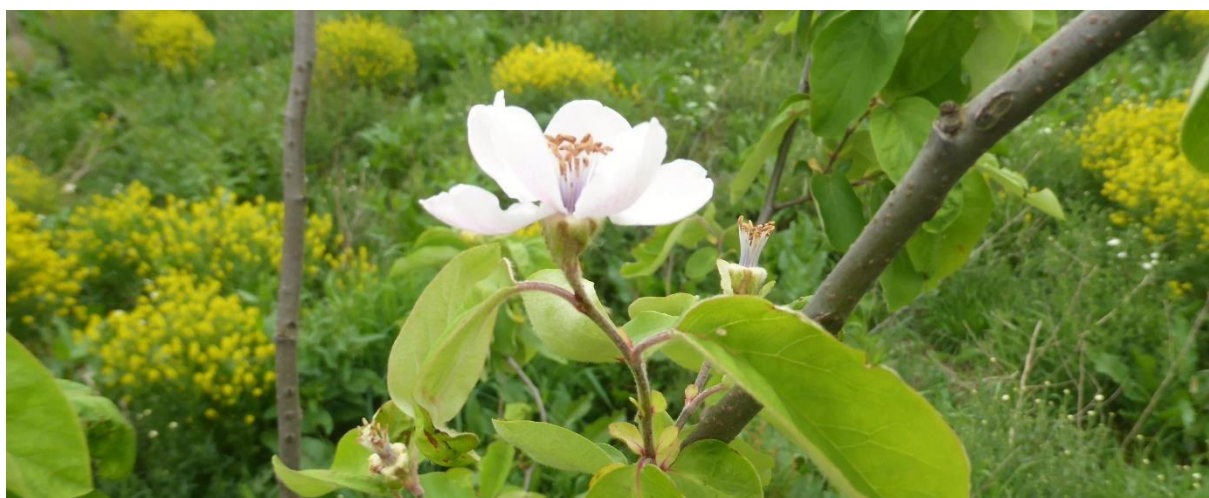
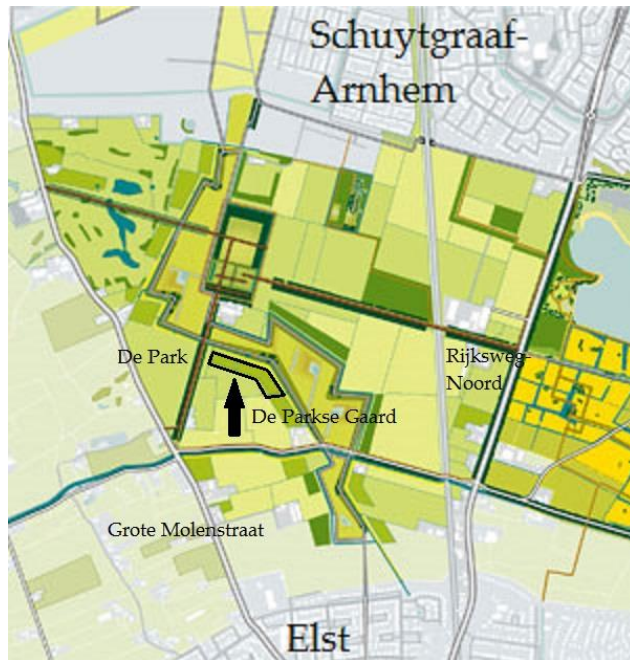

Jaarverslag Voedselbos De Parkse Gaard 2018

Inhoud:

1 Inleiding	2
2 Natuur beleid	3
2.1 Uitvoering beheer	3
2.2 beheercontacten	4
3 Sociaal beleid	6
3.1 Communicatie	7
3.2 Monitorproject	7
4 Commercieel beleid	8
5 Bestuurlijk beleid	9

Voedselbos De Parkse Gaard. De Park, Elst, gemeente Overbetuwe

www.deparksegaard.nl

1 Inleiding

Voedselbos De Parkse Gaard groeide de derde zomer van haar bestaan verder naar een zichzelf in stand houdend natuurlijk systeem dat volop voedsel voortbrengt met oog en aandacht voor natuur en milieu.

In dit boeiende proces waren zowel successen als tegenvallers te noteren. Door ervaring en scholing De vrijwilligers die betrokken zijn bij het beheer gaan door opgedane ervaring en verdere scholing steeds meer begrijpen van het ontwikkelproces van het voedselbos en in hoeverre er bijgestuurd moet worden. De grote tendens is dat het bos als geheel zich in opgaande lijn ontwikkelt, dat er een begin is van een oogst en in toenemende mate er belangstelling is van buiten.

Het beheer is gebaseerd op de uitgangspunten van permacultuur. Kenmerkend hiervoor is zaak het bewust gebruik maken van kenmerken van een natuurlijk bos bij de aanplant van voedselproducerende soorten.

Kern van deze aanpak is het aanplanten van vaste gewassen, niet bewerken van de bodem, gevarieerde aanplant van gewassen op een manier die hen ten goede komt, een beschut bosklimaat scheppen en natuurlijk afzien van gebruik van chemische middelen.

Dit is het laatste jaar waarin de grond van Park Lingezegen nog eigendom is van de Provincie Gelderland. De Parkorganisatie, belast met de ontwikkeling en het beheer van heel Park Lingezegen, fungeert als direct 'gezag' voor ons als gebruikers van de grond. Dit jaar, 2019, wordt een overgangsjaar waarin de grond overgedragen wordt aan de gemeente Overbetuwe. De Parkorganisatie blijft in afgeslankte vorm bestaan.

2 Natuurbeleid

Na de eerste jaren waarin de spontane kruidlaag gedomineerd werd door respectievelijk hanenpoot en zwarte mosterd, was het dit jaar de beurt aan de in kleigrond gangbare pionierssoorten als akkerdistel, ridderzuring en ook soorten als brandnetel, gewone berenklaauw, barbarakruid, peen en duizendblad. Dit was deels het resultaat van het in het eerste jaar door de Parkorganisatie gezaaide mengsel. Gele morgenster, ook uit dit mengsel, deed het ook goed. In het voorjaar was de Parkse Gaard een kleurrijk bloeiend perceel wat later in de zomer meer gedomineerd werd door de eerder genoemde hogere ruigtesoorten. Het is afwachten hoe lang de dominantie hiervan gaat duren, mogelijk nog vele jaren. Resultaat van deze grotere soorten, en zeker ook van de grote droogte die van mei tot in de herfst heerste, is dat de variatie in kruiden dit jaar afnam.

In januari zijn fruitbomen vervangen, wat nieuwe mogelijkheden bood. Naast opnieuw vlieren, staat er nu een sneeuwklorkesboom goed in zicht vanaf De Park.

Dit wordt een fraaie boom wordt die ook

aantrekkelijk is voor bijen en eetbare vruchten geeft.

Diverse Chinese erwtenbomen zijn geplant omdat ze stikstof binden en vanwege hun erwachtige zaden.

Ook eind november zijn bomen en struiken vervangen die dood gegaan zijn of te slecht zijn om mee door te gaan, zoals de Pondspeer. Een aantal

nieuwe bessenstruiken is geplant tussen de boomgaarbomen in. Vruchtmeidoorn in de

traditionele boomgaard, Chefruit en pawpaw in de exotische boomgaard. Hiermee ontstaat een betere

opbouw van lage en hoge planten waar beide profijt van hebben. Ook zijn er extra nashiperen gezet

tussen de andere nashiperen. Een Aardbeiboom en

Sassafras vervangen hier de doodgegane krentenboom en kaki. Een van de twee groot aangeplante tamme kastanjes, die het niet heeft gered, is vervangen door een suikeressdoorn. Deze ooit markante boom vormt een fraai welkom bij de ingang aan de oostzijde. Achter de notenrand bij de poel is een rij kleine tamme kastanjestruiken gezet die, mochten ze later gaan concurreren met de notenbomen, goed hout zullen leveren als ze gekapt worden.

Naast de standaardcontrole van de geplante soorten op ziekte, groei, bloei en uiteindelijk oogst, zijn de bomen ook gemeten op dikte. Door dit jaarlijks te herhalen is mogelijk iets te zeggen over hun groei en over de vastlegging van koolstof.

Aanplanten in januari

2.1 Uitvoering beheer

De weg naar een robuust bossysteem vraagt beheer, zeker ook omdat de uitgangssituatie niet gelijk is aan een natuurlijke bosontwikkeling: alles is in een keer in de kale klei geplant. Een schets van de werkzaamheden:

De grote droogte die in mei begon en tot in de herfst voortduurde, maakte dat tweemaal in juli met een aantal vrijwilligers water is gegeven aan bomen in de boomgaard. In een keten zijn emmers doorgegeven van watrgang naar boom en in 1,5 tot 2 uur was het werk gedaan en wachtte de koffie bij de poel.

Vanaf eind augustus tot aan het invallen van de winter werd wekelijks een ochtend met eigen mensen en een groep vrijwilligers, die varieert van 3 tot 6 mensen, gewerkt aan beheer.

Rietgras breidt zich in de loop van jaren steeds verder uit en gaat struiken wegdrukken. De geul groeit dicht met ruigtesoorten waaronder veel pitrus. Aan het einde van de zomer is daarom begonnen deze soorten terug te dringen. De uitgestoken rietgraspollen zijn op hopen gegooid, wat

samen met pitrus uit de leeggemaakte geul en maaisel van tussen de struiken, compost gaat opleveren.

Na enkele experimenten in eerste jaren is nu het beleid om tussen een aantal soorten struiken de begroeiing laag te houden. Honingbes, jostabes, Chinese kersenstruik en dwergkwee blijken hier behoefte aan te hebben, tot ze boven de kruidlaag uit groeien. Paden worden gemaaid, en met stro gemulched. Waar grond kaal ligt.

Aan de poel, die vorig jaar deels is uitgediept, werd dit jaar verder gewerkt. Het deel dat (meestal) water bevat werd verder vergroot. Deze zomer werd duidelijk dat er geen kwel is want het water zakte weg tot een heel klein plekje.

Met de vrijgekomen grond werden paden opgehoogd en kreeg een hùgel gestalte. Dit is een experiment waarbij op een heuvel, met als kern oud hout, plaggen en humus afgedekt wordt met klei. De planten die hierop geplant worden, profiteren van de voedingsstoffen die vrijkomen en het vocht dat vastgehouden wordt. Hierop kunnen vervolgens planten groeien waarvan op een comfortabele hoogte geoogst kan worden. Een deel van de op het zuiden gerichte helling die een zitvlakte bij de poel omringt, gemaakt van afgegraven klei van vorig jaar, is beplant. Dit centrale terrein krijgt zo een nadruk op kruiden en permanente groentes.

De zwarte en rode bes groeiden tussen de hoge ruigteplanten in en gaven een verrassend goede oogst. Kruisbes, framboos, honingbes en gele bes gaven wel bloesem maar nauwelijks tot geen oogst. Onzeker is of dit komt doordat vogels de bessen eerder vonden dan wij of doordat de groeiomstandigheden niet goed genoeg waren. Goed op letten komend jaar.

De overblijvende struiken van soorten waarbij de afgelopen jaren veel uitval was, zoals de Chinese kersenstruik en de dwergkwee, zijn weer in een aaneengesloten rij gezet. Een rij kardoenplanten in de boomgaard is een experiment met vaste groentes.

De knotwilgen aan de watergang zijn door de SOGN geknot en veel takken wachten op hergebruik in de ril waaraan vorig jaar is begonnen door onze rillenspecialist.

Hoewel de elzenrij, die als windvang moet dienen, dit jaar aardig doorzet, blijft het terrein te weinig beschut om binnen afzienbare tijd een bosklimaat te laten ontstaan. Langs de geul zijn daarom een rij wilde krik, appel en peer geplant. Daartussen staan nog enkele boswilgen die de zomer overleefd hebben na hun aanplant in januari. Ook voor insecten hebben deze bloesembomen hun nut. Net als de pol klimop bij de bijenstal en kamperfoelie bij het insectenhotel. Aanwezigheid van bloeiende planten van vroeg voorjaar tot laat najaar is daarmee verder verzekerd.

2.2 Beheercontacten

Mensen van Waterschap Rivierenland kwamen langs en legden uit dat het hun beleid is om de eerste jaren al het riet gemaaid, om opslag te voorkomen, waarna 50% staan blijft voor de duur van slechts een jaar. Helaas werd ook dit jaar weer nagenoeg alle riet uit de grote watergang langs De Parkse Gaard weggehaald. Het raadsel rond de jonge knotwilgjes langs watergang die telkens worden weggehaald werd niet opgelost. Zowel de Parkorganisatie als het Waterschap die elk deel van het werkp pad beheren zeggen beide dat zij de wilgjes er niet uit trekken. De afspraak om een peilschaal te plaatsen in poel Parkse Gaard en het poeltje in de aanpalende Santacker wordt enkele weken later nagekomen. Dit maakt het fluctueren van de waterstand inzichtelijker.

In september, toen eindelijk de regen de grond zachter had gemaakt, nam een medewerker van het Eurofins laboratorium grondmonsters voor een bodemanalyse. Nadat in september Jacqueline Baar van Biomygreen op basis van grondmonsters constateerde dat de groei van mycorrhiza's bij twee bomen, die vorig jaar ook onderzocht zijn op schimmels, niet erg opschiet, is besloten ook haar bedrijf bodemonderzoek te laten doen. Dit werd geanalyseerd door Fertilab in Dronten. Het resultaat is helaas moeilijk vergelijkbaar met de gegevens van Eurofins door het gebruik van andere meetmethodes. Beide onderzoeken geven aan dat er nog steeds serieuze problemen zijn met onze grond. Beschikbaarheid van veel stoffen is te beperkt en structuur van de grond is niet goed. Aan de matige groei van met name de fruitbomen is dit te zien.

Dit is een reden dat compost werd gebruikt in plantgaten van de najaarsaanplant en dit, op advies van Biomygreen, ook heel licht werd gestrooid rond boomwortels.

Ongewenst bezoek met nadelige invloed op ons beheer: jagers. In oktober stuit Wim op drijfjacht van drie man dwars door alle aanplant heen. De jager zelf wacht hen op eind terrein op de gespote vos op. Dat er schade wordt aangericht aan de beplanting was niet de bedoeling.

Navraag, via de beheerder van de Parkorganisatie, leert dat de jager vergunning van de Provincie heeft voor jacht in ons gebied terwijl in onze Gebruikersovereenkomst, afgesloten met Parkorganisatie en dus ook de Provincie als grondeigenaar, staat dat jacht hier verboden is. Nader contact en afspraken hierover met de jager volgen in 2019.

Paadje richting De Park in mei, langs hazelaars en bessenstruiken. Stokken markeren plantvakken. Achteraan de valkenkast. Links de elzenrij.

Poel vol water in mei. Rechts de notenbomen op de wal.

Poel nagenoeg droogstaand in oktober. Links de wal met notenbomen.

3 Sociaal beleid

Een zeer gewaardeerde groep vrijwilligers zet zich in op de werkochtenden of wanneer het nodig is voor extra activiteiten zoals watergeven of aanplant.

Vele handen maken het werk licht en de koffie smaakt na gedane arbeid in gezelschap altijd beter.

Voor NLDoe in maart was een mooie dag, zon, lekkere appeltaart van organiserende organisatie Forte Welzijn, soep uit de heksenpan en een leuke ploeg mensen die lekker werkten. En een nieuwe vrijwilligster er bij.

Op deze dag zijn takken van de naburige, geknotte wilg gevlochten tot een natuurtoilet, boswilgen langs de geul geplant, gaten in de omringende haag gedicht. Het opzetten van de valkenkast was letterlijk en figuurlijk het hoogtepunt. Alles was grondig voorbereid en de kast stond als een huis. Bij vertrek op het eind van de werkdag, zaten er al twee torenvalken bovenop. Eindresultaat is dat op 28 juni drie jonge torenvalkjes uitvlogen met als eerste tussenstop een oude knotwilg aan de watergang.

Maandelijks inloopochtenden trokken, ondanks een thema per keer dat bekendgemaakt werd via diverse media, geen belangstelling. Behalve in juli toen één belangstellende kwam die vervolgens vrijwilliger werd. Voortzetting volgend jaar moet overwogen moet worden.

In principe is De Parkse Gaard alleen vrij toegankelijk wanneer er iemand van het beheer aanwezig is, wat staat vermeld op een bordje op het toegangshek. Regelmatig lopen toch mensen naar binnen zonder dat ze zich van enig kwaad bewust zijn. Bij een toevallige ontmoeten en gesprekje is het leuk te horen hoe ze van het terrein, en vaak van heel De Park, genieten. Fotografen, wandelaars, natuurliefhebbers, er bestaan veel aanleidingen om het gebied te waarderen. Van wangedrag hebben was weinig te merken dit jaar, behalve wat vernielingen in de kweekplek.

Gezamenlijke actie om water uit de watergang aan de fruitbomen te geven.

NLDoeers aan de lunch.

Drie torenvalkjes in de grote wereld. Eind juni.

Er werd 10 keer een georganiseerde rondleiding gegeven voor zeer diverse groepen: internationale studenten van Hogeschool Larenstein of leerlingen van HBO Helicon, deelnemers van het EURAF-congres, andere voedselbossers, lokale groepen en enkele leden van het gemeentebestuur. In totaal ongeveer 130 mensen met ook nog losse passanten die belangstelling hadden voor een rondleiding.

In totaal stonden we zeven keer met een kraam op diverse markten en festivals. Hoofddoel is informatie overdragen met daarnaast verkoop van eigen producten. De opbrengst hiervan was minder dan de kosten van de markten.

Kraam op Vrijtijdsmarkt in Elst

3.1 Communicatie

Regelmatig, minstens 6 keer per jaar, verschijnt een digitale Nieuwsbrief van De Parkse Gaard. Hiervoor hebben eind 2018 zich 134 mensen opgegeven.

Naast een eigen website wordt ook een Twitteraccount onderhouden met eind 2018 82 volgers. Er is dit jaar is een nieuwe folder van De Parkse Gaard gemaakt.

3.2 Monitoringproject

Binnen deelgebied De Park bestaat een overleg tussen beheerders van de voedselbossen waaraan de meesten actief deel nemen. Met die Gaarden-overleg is het monitoringsproject (zie 2.2) opgezet. Vanaf het voorjaar van 2018 werd in alle vijf de voedselbossen in De Park een monitoring uitgevoerd. De eerste van wat een jarenlang proces moet worden. Hiervoor zijn vrijwilligers gevonden die voor het grootste deel al inventariseren voor een bij de NDFF (Nationale Databank Flora en Fauna) aangesloten organisatie en de daarbij behorende onderzoeksmethodes gewend zijn te volgen. Op die manier is betrouwbaarheid en herhaalbaarheid van onderzoek gegarandeerd. De geïnventariseerde soortgroepen omvatten vogels, amfibieën, mossen, paddenstoelen, vaatplanten, vlinders, wilde bijen, en water- en bodemfauna. Daarnaast is er onderzoek verricht naar de bodemvruchtbaarheid en de waterkwaliteit. Voor zoogdieren hield iedere beheerder zelf de waarnemingen bij. Naar een betere methode voor het inventariseren van deze soortgroep wordt gezocht. In voor- en najaar werden bijeenkomsten met de vrijwilligersgroep gehouden en alle werkgroepen leverden op tijd in december 2018 hun inventarisatieverslag in. Hiervan wordt door groepje van enkele mensen een totaalverslag gemaakt dat in 2019 gepresenteerd zal worden.

Voor het werven van vlindervrijwilligers deed een lezing van Kars Veling van de Vlinderstichting goed werk. Gedurende het project zijn twee bijeenkomsten georganiseerd voor monitoorders, in mei en november, bij De Droom in Park Lingezen. Op 15 december waren alle verslagen van de werkgroepen binnen waarvan in 2019 een totaalverslag gemaakt wordt dat naar buiten toe gepresenteerd zal worden.

Eendeneieren tussen de Nashiperen.

4 Commercieel beleid

Er komt een eerste oogst van enige omvang van met name bessenstruiken.

Vooraf de zwarte bessen leverden flink wat kilo's, evenals de rode bessen. Respectievelijk 10 en 6.5 kg.

Mispels en kweeperen leverden ook al flink wat fruit. Resp. 50 en 20 stuks.

De amandelbomen leverden een 3 ons.

Van de appelbes en rozebottels werd geplukt. Aan de appel- en perenbomen leek oogst te groeien maar dat bleef te klein en viel voortijdig af.

De enkele gele bessen, braambozen, mini-appeltjes, olijfwilgbesjes en krentenboombesjes aten we zelf op en ook de vogels. Er zijn drie walnoten aan de notenbomen gezien maar ze waren voor de pluk al gevallen.

De oogst aan zwarte en rode bessen is verwerkt tot jam in combinatie met fruit van de Bredelaar aan de Breedlersestraat, Elst. Dit gebeurde in de keuken en met werkrachten (dagbesteding) van de Bredelaar. Elk bedrijf nam de helft van de productie voor verkoop en tegen vergoeding van potjes. Dit leverde De Parkse Gaard een 90, voornamelijk nogal kleine, potjes jam op. Daarnaast wordt van fruit uit De Parkse Gaard en van dat wat vrij te plukken is in de omgeving, fruitleer gemaakt.

Met het oog op afzetmogelijkheden in de toekomst zijn enkele voorbereidende bijeenkomsten van Food Value bezocht. In de loop van het jaar is deze digitale marktplaats voor lokaal voedsel van start gegaan maar in de praktijk loopt het nog niet. Het is een initiatief van The Plant/ Marieke Karssens. Voor De Parkse Gaard is dit nu nog geen reële afzetmogelijkheid omdat de opbrengsten te gering zijn. Voor de toekomst kan een initiatief als dit wel mogelijkheden bieden. Een regionale afzet van regionale producten houdt herkenbaarheid van de kwaliteiten van ons product overeind voor de consument.

Oogst van zwarte bessen, eind juni. Struiken zijn vrijgezet om er bij te kunnen.

5. Bestuurlijk beleid

In oktober is besloten dat het voor de verdere ontwikkeling van De Parkse Gaard beter is een zelfstandige stichting te worden en uit de Stichting Overbetuwe Groen Natuurlijk te stappen, de basis waaruit het voedselbos is ontstaan.

In één belronde is al snel een nieuw bestuur gevormd uit bekenden om De Parkse Gaard heen. Het bestuur gaat bestaan uit Annet Venbrux, Irene van der Huizen en Erwin Roze als nieuwkomers plus Wim van Middelaar en Margreet Jellema uit het oude bestuur. In de resterende maanden van 2018 worden statuten opgesteld en is het wachten op een afspraak bij de notaris voordat in januari 2019 de oprichtingsakte getekend zal worden.

Entree De Parkse Gaard, in juli